

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ค่าวสอนในศิลป์ไทย

นายพรกฤษณ์ ช่วงแสงอุทัย

วิทยาพิพิธภัณฑ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาและวัฒนธรรม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๗

ISBN 974-563-695-9

010141

๑๑๖๘๗๐๐๙

AN ANALYTICAL STUDY OF THE TEACHINGS IN THE HITOPADESA

Mr. Porngris Chuangsaenguthai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Eastern Language

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเชิงริเคราะห์คำสอนในศิลป์ไทย

โดย

นายพรกฤษณ์ ช่วงแสงอุทัย

ภาควิชา

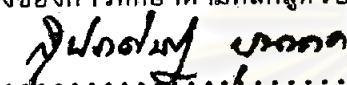
ภาษาต่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี พาพานิช

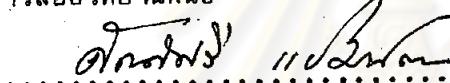

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

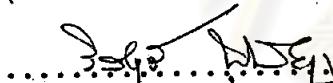
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประดิษฐ์ บุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ

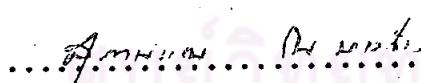
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนนคต)

 กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ วิสุทธิ์ บุญยกุล)

 กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี พาพานิช)

 กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวaphรณ บางช้าง)

ลักษณะของบัณฑิตวิทยาลัย

หน้า ๑๖

การศึกษาเชิงริบเราะห์คําสอนในติโปเกศ

សំណើនិត្យ

นายพรกฤษณ์ ช่วงแสงอุทัย

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี พาพานิช

ภาษาไทย

ภาษาและวรรณกรรม

ปีการศึกษา

६४८

หน้าที่

ศิลป์ไทยเป็นวรรณกรรมลัทธิที่ได้เด้าโครงเรื่องมาจากศัมภ์เก่าซึ่งต้นตระ
มีลักษณะเป็นวรรณกรรมคำสอนชั้น มีรูปแบบการนำเสนอโดยเล่าเรื่องแบบบิทานช้อนนิทาน
เนื้อเรื่องในศิลป์ไทยแบ่งออกเป็น ๔ บทใหญ่ อันมีเนื้อหาคำสอนรวมไว้ด้วยกันอย่าง
ไม่เป็นระบบมาก คำสอนมีขอบข่ายกว้างตั้งแต่คนไทยการปกครองที่ษัชตริย์ควรจะพิจารณา
ใช้จนถึงมาตรฐานทางศิลปกรรมจารยาสำหรับคนทั่วไป มีข้อแนะนำว่า กษัตริย์ควรมีคณของค-
มนตรีเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษาในเรื่องการศักสินใจที่ยุ่งยาก กษัตริย์ที่จะต้องมีความรู้
และมีคุณธรรม รู้จักกลิ่นไหในการรอบ การสร้างบ่มีประการ การจัดทัพ การเดินทัพให้เหมาะสม
สมกับภูมิประเทศและเรื่องความสัมพันธ์ทางการทูต ศิลป์ธรรมคำสอนในศิลป์ไทยสามารถนำ
มาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันได้ โดยเฉพาะคำสอนที่ว่าด้วยการพัฒนาจิตใจนุชช์ให้มี
คุณภาพสูงชั้นและบทบาทของทุกๆ ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

Title An Analytical Study of the teaching
 in the Hitopadeśa
Name Porngris Chuangsaenguthai
Thesis Advisor Assistant Professor Pranee Lapanich
Department Eastern Language
Academic Year 1983

ABSTRACT

Hitopadeśa is a Sanskrit literary work derived from a much older text Pañcatantra. It is didactic in nature and is presented in the form of emboxed stories. It is divided into 4 chapters and teachings are unsystematically grouped. These teachings are wide in scope, from policies to be decided by the king to the moral standard of the people.

It is recommended that a king should have an advisory board to help him make difficult decisions. He should be well informed and should maintain a high moral standard. He should have good understanding of war strategy, the construction of necessary fortification, protective lines of force, the suitable time of marching, the organization of an army adjustable to particular region, and diplomatic relations. These teachings are in general applicable to everyday Thai life, especially those respecting the development and improvement of human mind and the roles of the delegates of the king in international relation.

๙

กิติกรรมประภาค

ผู้วิจัยขอรับขอบขอนพระคุณเป็นการตามผู้มีพระคุณให้ทุนการศึกษาและเคยให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอดจนสำเร็จลุล่วง

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะสำเร็จ เป็นรูปเล่มอย่างนี้ไม่ได้ เลยหากผู้วิจัยไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างดีเยี่ยมจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราโม พาพาณิช ผู้ชี้งครุณา รับภาระเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตลอดเวลาในการให้คำแนะนำ ตรวจแก้โครงเรื่อง เนื้อหา จำนวนและข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ ผู้วิจัยขอรับขอบขอนพระคุณในความกรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์แผนกวิชาตະวันออกทุกหัวที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ในการเขียนวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยซาบซึ้งในความอนุเคราะห์ของหัวหน้าที่เป็นอันมาก

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์สุกใจ สุวรรณหต และอาจารย์จตุพร สุนทดพันธ์ ผู้อำนวยความสะดวกในการถ่ายเอกสารและการจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณนายธีรยศ สุบรรณ ณ อยุธยา มิตรผู้ร่วมทางไปค้นคว้า ข้อมูลและช่วยให้คำวิจารณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ เรื่องนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
อุปางกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทศดย์อภาษาไทย.....	๘
บทศดย์อภาษาอังกฤษ.....	๙
กิตกรรมประภากศ.....	๙
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
ความเป็นมาของปัญหา.....	๑
ความมุ่งหมายในการวิจัย.....	๑
ขอบเขตของการวิจัย.....	๑
วิธีดำเนินการวิจัย.....	๒
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	๒
๒ ความเป็นมาของศิโตรเปท.....	๓
ความแพร่หลายของศิโตรเปท.....	๓
ที่มาของศิโตรเปท.....	๔
ก. ปัญจตันตระ.....	๔
ข. หนังสืออื่น ๆ	๕
๑. กาลันทกียนีติสาระ.....	๕
๒. นานวธรรมศาสตร์.....	๖
๓. มหาการตระ.....	๖
๔. รามายณะ.....	๗
๕. จารภิญญาติศาสตร์.....	๗
๔. ชาดกนูริกา.....	๗
ลักษณะภาษาและลีลาการแต่ง.....	๘
๓ เนื้อหาคำสอนในศิโตรเปท.....	๙๐
คำสอนสำหรับกษัตริย์และชนชั้นปักครอง.....	๙๙
ก. คุณสมบัติของผู้ปักครอง.....	๙๔
๑. คุณสมบัติของกษัตริย์.....	๙๔

๒. คุณสมบัติของชนชั้นปักษ์ครอง.....	๑๕
๓. วิธีการปักษ์ครอง.....	๑๖
๔. ที่ปรึกษาของกษัตริย์.....	๑๖
๕. นโยบายการปักษ์ครองประเทศ.....	๑๙
๖. จารบุรุษ.....	๒๑
๗. ทูต.....	๒๒
๘. ผู้เชื่อ.....	๒๓
๙. นโยบายการรับเพื่อชัยชนะ.....	๒๓
๑๐. สักษะของกองทัพที่ดี.....	๒๖
๑๑. ป้อมปราการ.....	๒๗
๑๒. การจัดทัพและหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละกองทัพ.....	๒๙
๑๓. การเดินทัพเข้าสู่สมรภูมิ.....	๓๑
๑๔. สันติภาพ.....	๓๒
คำสอนสำหรับคนทั่วไป.....	๓๔
ก. หน้าที่ของปิตามารดา.....	๓๔
ข. หน้าที่ของกุลบุตร.....	๓๕
ค. หน้าที่ของสามีและภรรยา.....	๓๖
ง. หน้าที่ของนายและบ่าว.....	๓๖
จ. สักษะของสาวชนและทุรชน.....	๔๐
ฉ. การต้อนรับแขกผู้มาเยือน.....	๔๗
ช. การรักษาเลือกคบมิตรสหาย.....	๔๘
คำสอนในเรื่องทั่วไป.....	๔๙
ก. วิชาความรู้และสถิติปัญญา.....	๔๙
ข. ทรัพย์สมบัติ.....	๕๐
ค. ความสามัคคี.....	๕๕
ง. ความเพียรพยายาม.....	๕๕
จ. การรับผลกรรมที่ทำไว.....	๕๖

๗. ความโลภและความสันโถง.....	๕๙
๘. ความเมตตากรุณา.....	๖๐
๙. การให้ทาน.....	๖๑
๑๐. ชื่อเสียงเกียรติคุณ.....	๖๒
๑๑. สิ่งที่ควรปิดเป็นความลับ.....	๖๒
๔ การประเมินค่าคำสอนในศิโตปเทศาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน	๖๓
ปัญหาการประเมินค่าคำสอนในศิโตปเทศาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย	
ปัจจุบัน.....	๖๓
ก. ปัจจัยเรื่องเวลา.....	๖๓
ข. ปัจจัยเรื่องภูมิหลังทางความเชื่อทางศาสนาตลอดจนวัฒนธรรม.....	๖๔
คำสอนที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน.....	๖๔
ก. การละทิ้งความโลภ.....	๖๕
ข. การรับผลแห่งการกระทำ.....	๖๕
ค. ความมีเหตุผล.....	๖๖
ง. ความรอบคอบ.....	๖๖
จ. ความเป็นผู้มีสติปัญญา.....	๖๖
ฉ. ความเชื่อมั่นในตนเอง.....	๖๗
ช. การปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยไม่ก้าวถ่ายหน้าที่ของผู้อื่น.....	๖๗
ษ. การพูดจาภิภากลเทศะ.....	๖๗
ณ. การหลักเลี้ยงการระหว่างเจ้าวิวาท.....	๖๗
ญ. ความกตัญญูคุณ.....	๖๗
ฎ. การมีสติ.....	๖๗
ฎ. การรู้จักเลือกคนมิตร.....	๖๗
๕ บทสรุปและขอเสนอแนะ.....	๖๙
บรรณานุกรม.....	๗๑
ภาคผนวก ก. เนื้อเรื่องย่อของศิโตปเทศา.....	๗๕
ภาคผนวก ข. ความสมพันธ์ของศิโตปเทศากับหนังสืออื่น ๆ	๘๗
ภาคผนวก ค. เนื้อเรื่องและคำสอนของมีท่านอุทาหรณ์แต่ละเรื่อง.....	๙๐๘
ประวัติการศึกษา.....	๙๙๙